

dial', justament dit també així pel seu gris blanquinós. D'altra banda el cat. ant. *saxell* 'tudó de color grisenc', cat *xixel·la*, *xixel·la*, arag *sixel·la*, aran *sixel·la* (*Vocab Aran*, 106), que ja es llegeix en els *Auzels Cassadors* de Daudé de Pradas (Roergue S XIII) «L1 5 pinó son las tres penetas, / que nós apelam espazetas / en l'ala --- / aprop [l' 'després'] d'elas son li *saysel*. / so son d'alas coma sugel». ¹⁴ Documentat en català des dels orígens literaris, amb la *-ez* originària, però quan ja s'hi havia produït l'assimilació de la *s-* ¹⁰ a la *-x-*: *xexeles* va posar Bg Sarriera en la versió catalana del *Regimen Sanitatis* d'Arnau de Vilanova (NCL II, 166 24), a. 1306, allà on la versió llatina posava *palumbi fastani*

Ara bé, és sabut que Schuchardt (ZRPb xvi, 522-3) ¹⁵ i Jud (*ARom* vi, 192n) van aconseguir molts aplaudiments en donar aquests mots com a derivats del cèlt. SASIA: ky. *hadd*, bret. *hez* 'ordi', gal cisalpí (s)ASIA 'sègol' en Plini, avèstic *habya* 'grana de cereal', scr. *sasyá* 'collita' (Pok., *IEW*, 880); o més exactament, d'una variant *SASSIA (com sigui que amb *-s-* simple hauria hagut de donar *sessa amb *-s-* sonora en català, i oc. *sazeto, no pas amb *-x-* ni *-s-*) potser una mera *ss* emfàtica (potser una mena d'emfasi comercial subrallant fortament la grisor de la valuosa *xexxa* etc.) ²⁵ Quant a la translació semàntica 'color de gra cereal' > 'gris blanquinós o fosquejant', cf. els adjectius castellans de color, *trigueño* i *candeal* (CANDIDUS)

Però el cas és que SASIA no és més que un derivat adjectiu indoeuropeu de SASO-, conservat aquest en el vèdic *sasám* 'herba', 'camp sembrat', 'aliment, menjar', que també deuria passar a 'gra' en sorotàptic o celtibèric, d'on 'grisenc', i d'aquest resultaria SASSO- > cat. *sas*, arag. *sas*

Després d'haver petjat dotzenes de *sassos* i *seixos* ³⁵ no crec que es pugui recusar el meu testimoni en assegurar que un color grisenc els és comú en una gran majoria. I qualsevol que llegeixi les descripcions donades supra compendrà que aqueixes terrasses mig desertes, i sovint pedregoses i revestides de matolls, difícilment poden tenir un color diferent. Com a paral·lel faré memòria de l'arag *buero* 'gresa, argila' (Peralta, Boroa), 'marga rogenca' a Barbastre (Gálvez Cañero, BRAE xxii, 486; però es tracta d'un rogenç brut tirant a bru), mot vivíssim a tot Aragó, ⁴⁵ que fonamentalment és el conegut adjectiu per a 'gris' (cat. *BURELL*, cast. *buriel*).

Sovint es tracta de roba: cast antiq *bueros y mantas* en Bernal Díaz del Castillo, ⁴⁶ però també s'ha concretat, almenys ocasionalment, com a terme topogràfic, ⁵⁰ en sentits prou veïns del de *sas*: a tota l'Alta Ribagorça se sent a parlar de les *terras buralencas* (V., p. ex., en Madoz, s. v. *Guel*), o del *buero* dels camps, a Escarrilla i a Gésera (Sobrarbe) s'ha anotat el nom de partida *Bural* (Kuhn, *RLiR* xi, 190), i a Tierz el de ⁵⁵ la font del *Burial* (Elcock, *Reun Top.* III, 117)

DERIV.: Ribag. *sassereres* 'brut' que Alcover i Moll recolliren a Bonansa en el sentit de «brut» (BDLC XIII, 1924), 297; «mancat de netedat»: *lo meu fill és un sasserer, la xica és una sasserer* (AlcM). derivat ⁶⁰

probable de *sas*, com *sarderes* de *sarda*, pel brossam i matisser que sol cobrir els sassos i sardes.

¹ Copio definicions d'autors que no pensen en etimologies, com el geòleg Gálvez Cañero, que es refereix sobretot a l'Alcanadre baix i del mig, i al N del Segrià. «terreno llano y yermo, formado de tierra ligera, mezclada por lo general con cantos rodados, existe relación con las terrazas de los geólogos --- al S. y SO. de Peralta de Alcofea, todos son verdaderas terrazas del río Alcanadre --- *Capdesaso* en el extremo de una extensa terraza cuaternaria» (BRAE xxii, 495). Iribarren (*Vocab nav i Supl*) localitza a diversos pobles de Navarra les següents accs: «tierra pobre, pedregosa, de escasa producción» (Sangüesa, Aibar, Gallipienzo, Cáseda), «tierra ligera» (moltes terres d'aquest nom a la ribera tudelana de l'Ebre), «estar en saso un terreno. estar elevado o formando terraza» (Sangüesa) — ² Observem l'adjectiu de *Saso Verde*, veinat de masets a Sarinyena. El *Sas* d'Alguaire, i uns quants més que he transitat de cap a cap, són també planades molt verdejants, cobertes de cereals. — ³ També al Nord això es va repetir arreu: «aqueel término que es clamado *Sasso* de Villellas, por tal que vos lo plantedes todo vineas» (parlant d'una localitat uns 15 km. a l'E. d'Oscá), a. 1272, Nav. Tomás, *Docs. Ling arag*, 24 6; «vinea mea a pago Curnutella, a *Saselus*», doc. de 987-995 (Abadal, *Comt Pallars i Ribag*, § 300, p. 442a); així també en el doc ribag de 979, de què ja parlaré, i en d'altres, es tracta d'una vinya. Iribarren concreta que *El Saso Nuevo* i *El Saso Viejo* de Tabar (SE. de Pamplona) són terrenys «aptos para el cultivo de la viña». O bé altrament es parla en general d'un camp en venda (que per tant no podria ser una pelada superfície de roca), «campo --- o diçen *el saso*» (terme de Huerta de Vero, NO. de Barbastre) 1279, NTomás, o c, 46 20; o bé diuen el mateix, al capdavant, així: «alia terra in illo *sasso*», doc. d'Isclès S. XI (Serrano Sanz, *Not hist Ribag*, 371), «en una terra in illo *sasso*» en un doc. de Sos, dels Ss. XII-XIII, citat per M. Alvar, *Topografía Alto Valle Aragón*, p. 54 — ⁴ «—Què és un *sas*? —Són guarets, no es regue i no és guaire alt» Alguaire; «una terra de vinya i olivers» Castellonroi; «una terra que està en alt i és de grava» Tamarit; «*sarda* i *sas* volen dir quasi 'l mateix, però 'ls *sassos* a vegades se cultiven» Saidí. Demanant al meu millor informador de Fraga si era res semblant un *sas* a una *mola* va protestar que no, perquè a diferència d'una *mola* «se cultive i és més gran» (1956). «Llaman *Saso* porque hay un *saso*. —? —Es que hay una llanura en lo alto, sin valor» Aguilaniu (1965). — ⁵ La ð es diftongava, i la -LL- donava -s- sonora, en el curiós dialecte ribagorçà primitiu, com vaig demostrar amb molts exs toponímics en el meu treball *La Toponymie hispanique pré-romane* ---, reproduït en *E T C* I, 133, 136. Dues valls contigües en el terme de Berganui, allà prop, s'anomenen *Bazimáya* i *Bazimazó* VALLEM MAGNAM i MAJOREM; *Fontanyasa* amb s sonora <